

rel ötvözi a makrogazdasági áttekintést a helyszíni adatgyűjtésen, kikérdezésen alapuló ismeretanyaggal. Ez a közgazdasági irodalomban igen ritka kombináció.

A könyv első része makrogazdasági kérdésekkel foglalkozik. Itt az 1980–92 közötti időszak iparpolitikájának és szerkezeti változásainak tömör összefoglalója olvasható. Ezt a vállalati válság és az alkalmazkodási kísérletek elemzése követi. A negyedik fejezet a magyar ipar (egykori) zászlóshajói, a KGST-re épült nagyvállalatok köréből közül esettanulmányokat. A szovjet gazdaság szétesése maga alá temette e szervezeteket. Végül az ötödik fejezet egy év elteltével megismétli az esettanulmányokat, amit a mérleg megvonása követ. A szerzők aktívabb, egyben a régiók és a vállalatok sajátosságai iránt nagyobb fokú érzékenységet mutató állami iparpolitika szükségessége mellett teszik le a voksot.

Sajnálatosnak mondhatjuk, hogy a kutatás 1992-ben, azaz az ipari megélnkülés előtt zárult le, hisz a növekedés 1994-ben és 1995-ben is már kétszámjegyű értéket ért el. Utó-

lagos visszapillantással úgy tűnik, a szerzők talán túlságosan is a korabeli — konjunktúrális — depressziós hangulat befolyása alá kerültek, ami természetesen áthatotta interjúalanyaik megnyilatkozását is. Továbbá szót érdemel az is, hogy a kiinduló állapot igen csak távol állt az elméletileg normálisnak tekinthetőtől, hisz közismerten a túliparosítás, az egyoldalú függőség, valamint a nemzetközi versenyképtelenség hármasa sújtotta. Ha ez a torz, túlfajlett szervezet az indokolt (a piacon megélő) méretűre zsugorodik, az nem tekintendő válságjelenségnek. A krízis előtti termelési szint elérése a legtöbb alágazatban értelmetlen és káros lenne, s ugyanez mondható el a foglalkoztatásról is. De bármiképp is térjen el értékítéletünk, nem kétséges, a Brada, Singh, Török szerzői hármaskötetnek olvastán többet tudunk a vállalati válságról, a rendszerváltásról és a mikroökonómáról is. (*Armonk, N.Y., London, M.E. Sharpe, 1994. 104 o.*)

Csaba László

Chiorean, Ioan:

DE LA UMANISM LA LUMINISM. A HUMANIZMUSTÓL A FELVILÁGOSODÁSIG

Kellemes a feladata ez esetben a recenzensnek. Egyfelől pozitív jelzést, egy gesztusértékűnek is tekinthető kötetet tart kezében, ami már csak ezért is méltó az ismertetésre. Másfelől viszont olyan ez a többnyelvű (román, magyar, német) és annyira tudományosan sokfelé elágazó könyv, hogy egyetlen recenzens alapos ismertetést aligha képes nyújtani róla.

Mindenképpen tudni kell azonban a Szovátán 1994 júniusában, a román akadémia marosvásárhelyi Társadalmi-emberi kutató intézete által szervezett szimpózium anyagát közreadó kötetéről. A kötet szerkesztője, az intézet igazgatója dr. Chiorean bevezetőjében össze-

foglalja a szimpózium létrejöttének történetét és tematikáját. A marosvásárhelyi kutatók mellett (*Chiorean, Ploesteanu, Szabó Miklós, Lázár, Tonk, Olosz Katalin* és mások) a JATE oktatógárdájából jó néhányan részt vettek a szimpóziumon (*Balázs Mihály, Monok, Keserű Gizella, Kruppa* és még többen), valamint *Szögi László*, az ELTE akkori levéltárának, jelenleg Egyetemi Könyvtárának igazgatója járultak hozzá a kötethez.

A marosvásárhelyi intézetnek a JATE-val 1990 óta együttműködési szerződése van, ami a történeti, filológiai, pszichológiai stb. kutatásokat érinti.

A kötet kiterjed a három fő erdélyi nemzetiség, a román, a magyar és a német tör-

téneti-kulturális múltjának számos vonatkozására, így a közép-európai intellektuális fejlődés dinamikájának és struktúrájának kérdéseire.

A kiadvány szponzorok, mindenekelőtt a Soros Alapítvány kolozsvári fiókjának támogatásával jelenhetett meg, elősegítve a régió múltjának anyagi és szellemi fejlődését, megvilágításra váró problémáinak megismerését. A 21 szerzős gazdag tartalomból csak példászerűen kiemelve néhány téma: a kolozsvári unitárius kollégium mint a felvilágosodás kulturális központja és mint a francia forradalom gondolatainak terjesztője; az an-

gol felvilágosodási irodalom fogadtatása román írók által (1780–1830); ködképek a kelety láthatárán (lehet-e egy Kemény-regény szórakoztató?); Bécs szerepe az erdélyi román értelmiség kialakításában a 18. században; *Epicedium Michaelis Teleki stb.* A tanulmányokat angol vagy német rezümé követi.

Jó volna minél több ilyen romániai többnemzetiségű és sok témájú művelődéstörténeti munkával találkozni. (*Academia Romana Institutul se Cercetari Socio-Umane. 1994. 200 o.*)

Rózsa György

Móra László:

ZEMPLÉN GÉZA

Közel negyed százada, 1971-ben jelent meg a Budapesti Műszaki Egyetem Központi Könyvtárának — akkor még élt — kitűnő Műszaki tudománytörténeti kiadványai sorában Móra László monográfiája az egyetem szerves kémia tanszékének megteremtőjéről és első, világhírű professzoráról, Zemplén Gézáról. A neves tudománytörténész könyve élénk visszhangot keltett mind a kémikusok, mind a tudománytörténészek körében: egyaránt értékelték választásának helyességét, a mű tárgyyszerűségét és magas tudományos színvonalát. Móra László alkotása mindmáig a legteljesebb Zemplén-monográfia (voltaképpen néhány emlékező íráson kívül alig-alig foglalkoztak méltóképpen századunk kiemelkedő magyar szerves kémikusával), érthető, hogy a múlt magyar tudósai sorozat kémikus-tudománytörténész szerkesztője, Szabadváry Ferenc professzor (mellesleg a Magyar Műszaki Múzeum immáron nyugdíjas főigazgatója) beillesztette a sorozat kötetei sorába Móra Zemplén Gézáról írt új könyvét.

Új könyvét, mert az eredetinel jelentősen rövidebb mű nem tekinthető a régebbi monográfia valamiféle célszerűen tömörített váltojának. A szerző természetesen felhasználta

kis könyvében mindazt, ami korábbi művéből máig is kiállta az idők próbáját, de számtalan újabb eredményt is beépített a sorozat adta keretek között összeállított kismonográfiájába. Így mindenekelőtt megőrizte az első munka logikus felépítését, ésszerű szerkesztését. Most is, mint korábban, szól Zemplén Géza pályájának legfontosabb állomásairól: tanulóveiről, külföldi — sorsdöntő — tanulmányútjáról, melynek során Berlinben, a Nobel-díjas Emil Fischer professzor munkatársaként bepillantást nyerhetett a modern szerves kémia legkorszerűbb módszereibe, és maga is részese lehetett a nagy tudós kutatásainak. Részletesen beszámol hazai pályafutásáról, elsősorban az egykori selmcebányai Bányászati és Erdészeti Főiskolán végzett tevékenységéről, majd a budapesti tudományegyetemen elért magántanári habilitációjáról, végezetül pedig — természetesen a legrészletesebben — a József Műegyetemen (a mai Budapesti Műszaki Egyetem elődintézményén) végzett oktató és kutatómunkájáról. Itt ugyanis Zemplénre várt az a nehéz feladat, hogy a semmiből megteremtse a szerves kémiai tanszékot, kiépítve oktató személyzetét, biztosítva — hazánkban